

نقدی بر نظریه
جامعه‌شناختی
نسل‌ها

مرزهای جدیدی دوران‌ها



مرتضی فاضل
دکترای مشاوره

اشاره

در یک تقسیم‌بندی پژوهشی،

رده‌های متفاوت سنی (نسل‌ها) در طول صدسال گذشته در قالب‌های متفاوتی تقسیم‌بندی شده‌اند. یکی از آن‌ها صورت‌بندی پنج‌گانه است که ابتدا در آمریکا توسط نیل هاو و ویلیام استراوس، در کتاب «نسل‌ها» مطرح شد و سپس در جامعه‌های دیگر جهان مورد توجه قرار گرفت. در ادامه مک کریندل در کتاب خود، «الفبای ایکس ایگرگ، ضد، شناخت نسل‌های جهانی»، با تقسیم‌بندی که در پژوهش‌ها و استراوس ارائه شده بود موافقت کرد و طبقه‌بندی جدیدی به نام «نسل آلفا» به دسته‌بندی‌های قبلی افزود. بدین ترتیب نظریه نسل‌ها با در نظر گرفتن تقریباً هر ۱۵ سال یک نسل و تقسیم‌بندی شش‌گانه مورد استقبال قرار گرفت.

در این نوشتار ابتدا این تقسیم‌بندی با تأکید بر رویدادهای مهم تاریخ معاصر، همسو با تحولات و نسل‌های جهانی، بر اساس تحولات ایران معرفی شده و ویژگی‌های نسل‌های متفاوت و نام‌گذاری‌هایی که روی آنان انجام شده، مورد توجه قرار گرفته است. سپس این نظریه، به‌ویژه بخش نسل آلفا، نقد و بررسی شده است.

کلیدواژه: جامعه‌شناختی نسل‌ها، نسل ایکس، نسل ایگرگ، نسل زد، نسل آلفا

گروه‌بندی نسل‌ها

نسل خاموش (۱۳۲۴-۱۳۰۷ ش) نسلی است که در سال‌های ۱۹۴۵-۱۹۲۵ متولد شده‌اند. این سال‌ها با وقایع تلخی همچون رکود بزرگ و جنگ جهانی دوم (۱۹۴۵-۱۹۳۹) مصادف است. نسل خاموش به وظیفه و به تبعیت کردن باورمند هستند و همیشه آماده فداکاری‌اند. نظام ارزشی آن‌ها این‌گونه ساخته شده است که مایل‌اند صرفه‌جویی کنند. آن‌ها همچنین به رسمی‌بودن توجه بالایی دارند. در ایران این نسل را نسل مشروطه‌نامیده‌اند؛ نسلی که قبل از دوره پهلوی اول آمده‌اند. آنان ناامنی جنگ جهانی اول را تجربه کرده‌اند و به امنیت بها می‌دهند. تلخی کمبودها را با شگفتی جنبش‌های نوسازی، مثل تحولات در ساختار قدرت و دموکراسی، ظهور مطبوعات، مدرسه‌های جدید و دانشگاه تجربه کرده‌اند.

نسل بیبی بومر (۱۳۴۵-۱۳۲۵ ش)

این نسل بعد از جنگ جهانی دوم در سال‌های ۱۹۶۴-۱۹۴۵ متولد شده‌اند. با شعار «هرگز جنگ» بزرگ شده‌اند و جنگ بزرگ ویتنام را دیده‌اند. حقوق برابر زن و مرد در این نسل مطرح شد. وقتی در دوره بزرگسالی خود بودند، اولین بار رایانه‌ها را دیده‌اند. آن‌ها برای ارتباط بین خودشان، از راه‌های دیجیتال استفاده نکرده‌اند. در ایران این نسل، «ناسیونالیسم ایرانی» نامیده شده است. آزادی‌های پس از شهریور ۱۳۲۰ را دیده‌اند، رقابت‌ها و هویت‌های ایدئولوژیک برای آنان اهمیت

“

این نسل (نسل آلفا) به یادگیری مجازی و فراتر از کلاس و مدرسه علاقه مند است. مطالعات نشان داده اند که حساسیت، چاقی و مشکلات سلامتی مرتبط با تماشای صفحه نمایش در سال های اخیر، به طور فزاینده ای در میان آنان شایع شده است

”

دارد و نهضت ملی و کودتای ۲۸ مرداد را دیده اند. کانون توجه نسل غالباً رقابت گرایی با نوعی خودنکاره مثبت است.

نسل ایکس (۱۳۵۹-۱۳۴۴ش)

این نسل در سال های ۱۹۷۶-۱۹۶۵ متولد شده اند. در این نسل میل به تغییر، تحرک، آرمان خواهی ایدئولوژیک، هوش هیجانی، روابط غیررسمی و خروج از سازمان ها مشهود است. لذا انقلاب های متفاوتی نظیر انقلاب پرتغال، انقلاب ایران، فروپاشی شوروی، فروریختن دیوار برلین اتفاق افتاده است. در ایران نسل نوسازی و رشد نابرابر نام گذاری شده است. اصلاحات ارضی، مهاجرت از روستاها به شهرها، درآمدهای نفتی دولت و نسل تلویزیون و بازی های کنسولی از ویژگی های این نسل هستند.

نسل ایگرگ یا هزاره (۱۳۷۵-۱۳۶۰ش)

متولدین سال های ۱۹۹۵-۱۹۷۷ هستند. این دوره، دوره ظهور رایانه های پی سی، اینترنت، تلویزیون های ماهواره ای، دهکده جهانی و فناوری اطلاعات و ارتباطات، وبگردی و رونق وبلاگ ها است. دایره المعارف ها همگانی شده اند، کودکان و نوجوانان اهمیت یافته اند و پدر و مادرها فن و مهارت های رایانه ای را از آن ها یاد می گیرند. از ویژگی های کم و بیش مشهود این دوره، کم حوصلگی، اهمیت سبک زندگی، سرگرمی، اوقات فراغت، گروه های دوستی، تجربه شخصی، نیازهای فرامادی، مهارت گرایی و بی تکلفی و بی تعارفی است. در ایران نسل دوره انقلاب اسلامی و دوران جنگ است. دوره اختلافات سیاسی، دوره اقتصاد کوپنی و پس از پایان جنگ اقتصاد، پساکوپنی است. کانون توجه این نسل فراغت و تجربه، سبک زندگی، فناوری اطلاعات و ارتباطات و رسانه است.

نسل زد یا نسل نت (۱۳۹۱-۱۳۷۶ش)

متولدین سال های ۲۰۱۲-۱۹۹۶ هستند. آنان هیچ شناختی از دنیای بدون اینترنت ندارند و نرم افزارهای (پلتفرم های) اجتماعی راه اصلی ارتباطی آنان است. در ایران این نسل، نسل پس از جنگ است. به عنوان اولین نسل اجتماعی که از جوانی با دسترسی به اینترنت و فناوری دیجیتال قابل حمل رشد کرده است، اعضای نسل زد، «بومی دیجیتال» لقب گرفته اند. با اینکه لزوماً سواد دیجیتال ندارند، علاقه شدیدی به ارتباطات مجازی و رسانه های دیجیتال دارند و دوست دارند همه کارهای خود را به صورت برخط انجام دهند. از این روست که کسب و کارهای اینترنتی می کوشند محصولات و خدماتی عرضه کنند که باب طبع این دسته از افراد باشد. در نسل های گذشته خیلی از افراد تجربه خرید فیزیکی را دوست داشته اند، ولی این نسل چندان اهل چنین خریدهایی نیستند و خیلی راحت از طریق گوشی یا رایانه کیفی (لپ تاپ) هر خریدی داشته

باشند، انجام می دهند. به همین خاطر است که به این افراد بومی ها یا شهروندان دیجیتال گفته می شود. طرف داری از خلاقیت و نوآوری، و اظهار نظر و نشان دادن احساس های شخصی به صورت آزاد (آزادی بیان)، و از طرف دیگر ظهور رسانه های اجتماعی در این نسل باعث شده است که بستری عالی برای آزادی بیان فراهم شود. این نسل اعتقاد جدی به گفت و گو و مذاکره و تعهد به اصول اخلاقی دارند و می کوشند دغدغه ها، موانع و مشکلات موجود را از طریق تفاهم و مذاکره حل کنند. آنان به صداقت، حقوق بشر، حقوق حیوانات و محیط زیست اهمیت زیادی می دهند و واقعیت را خیلی راحت می پذیرند.

نسل آلفا (۱۴۰۴-۱۳۹۲ش)

متولدین سال ۲۰۱۳ و بعد از آن هستند. این نسل هنگام کاهش جمعیت در بسیاری از نقاط جهان متولد شده و در دوران کودکی اثرات «کرونا» را تجربه کرده اند. در ایران نسل جدید انقلاب هستند که نگرش ها و دغدغه های متفاوتی از نسل قبلی دارند و به دنبال آزادی های نوینی هستند. آن ها بر هویت فردی، اصالت خود و فردگرایی تأکید دارند و بر این باورند که باید خودش باشد. نسل آلفا در دوران رشد فناوری به دنیا آمده است و رشد می کند. زیست جهانش به طور فزاینده ای با فناوری درهم آمیخته است. به صورت طبیعی با دستگاه ها و رسانه های دیجیتال تعامل دارد؛ به گونه ای که فناوری، جزئی جدایی ناپذیر از تجربه های روزمره اش است. استفاده از هوش مصنوعی و برنامه های تعاملی را به مثابه بخش مهمی از زیست حقیقی می داند.

تغییر در استفاده از فناوری در کلاس های درس و سایر جنبه های زندگی، تأثیر بسزایی بر نحوه تجربه یادگیری اولیه این نسل نسبت به نسل های قبلی دارد. این نسل به یادگیری مجازی و فراتر از کلاس و مدرسه علاقه مند است. مطالعات نشان داده اند که حساسیت، چاقی و مشکلات سلامتی مرتبط با تماشای صفحه نمایش در سال های اخیر، به طور فزاینده ای در میان آنان شایع شده است. نسلی به شدت مادی گرا که توقعات متفاوتی از آموزش، زندگی و خانواده دارند. توجه به سلامت روان و مسائل روان شناختی حتی در دوران کودکی به اولویت هایشان تبدیل شده است.

ارتباطاتشان به مرزهای جغرافیایی و قومی محدود نیست و به واسطه فضای مجازی و فناوری، با هر فردی در هر جایی از جهان تعامل دارند. به «تأثیر گذارها» (اینفلوئنسرها) در مسائل گوناگون، مانند فرایند انتخاب، تصمیم گیری و موضع گیری اجتماعی توجه ویژه دارند و به مرور به تأثیر گذارها حتی بیش از اعضای خانواده اعتماد خواهند کرد. در تلاش برای تطابق با سبک زندگی و تأثیر گذارهای جهانی هستند. توانایی تطبیق بالایی با محیط و شرایط متغیر نشان می دهند. نسبت به تغییرات بنیادین، حتی در ارزش های گذشته خود، انعطاف پذیرند. در برابر تفاوت های قومی، مذهبی و جنسیتی مدارا می کنند. در پذیرش ارزش های داخلی و بین المللی انعطاف پذیرند و در همزیستی با دیگر فرهنگ ها محدودیتی ندارند.

نقد نظریه نسل ها با تأکید بر نسل زد و آلفا

این نظریه در سال های اخیر بسیار محبوب شده و در حوزه های متفاوت، مانند جامعه شناسی، مباحث تربیتی و روان شناسی، بازاریابی، مدیریت منابع انسانی و سیاست گذاری به کار گرفته شده است. اما همچنان نقاط ضعف و ابهاماتی دارد که نیازمند بررسی دقیق تر است. نقد نظریه نسل ها، به ویژه نسل زد و آلفا، یکی از مهم ترین ضروریات آموزشی برای والدین، مربیان و مشاوران است. متأسفانه این نظریه در جامعه ایرانی به عنوان

یک اصل و قانون پذیرفته شده و کمتر مورد نقاد قرار گرفته است.

در زمینه کار، نسل آلفای آمریکایی معمولاً به دنبال کارهایی هستند که به آن‌ها اجازه دهند، خلاقیت خود را به نمایش بگذارند و از نظر مالی مستقل باشند. در حالی که نسل آلفای ژاپن به دنبال ثبات شغلی و موفقیت تحصیلی هستند. در مورد نگرش به آینده، نسل آلفای آمریکایی نسبت به آینده امیدوارند و به دنبال ایجاد تغییرات مثبت در جامعه هستند. در حالی که نسل آلفای ژاپن نگرانی‌هایی در مورد آینده اقتصادی و اجتماعی کشور خود دارند. همچنین اگرچه نسل آلفا در هر دو کشور به شدت تحت تأثیر فناوری قرار دارند، اما نحوه استفاده از فناوری و دسترسی به اطلاعات در آن‌ها متفاوت است. نسل آلفای آمریکایی بیشتر از شبکه‌های اجتماعی و ارتباط‌های برخط استفاده می‌کنند و به دنبال ارتباطات گسترده با افراد مختلف هستند. در حالی که نسل آلفای ژاپن، به دلیل فرهنگ جمع‌گرایی، به روابط نزدیک و صمیمی با خانواده و دوستان خود اهمیت بیشتری می‌دهند.

نکته جالب در مورد این پژوهش آن است که به نظر می‌رسد، طبق نتایج این پژوهش، به غیر از ویژگی جمع‌گرایی و هماهنگی با گروه، در بقیه موارد نسل آلفای ژاپنی به نسل آلفای ایرانی نزدیک‌تر است. البته شایسته است مطالعات بیشتری در این زمینه صورت گیرد. در مجموع می‌توان گفت فناوری و نگاه جهانی‌سازی نمی‌تواند ترکیب یکسانی را در همه منطقه‌ها و جغرافیاهای گوناگون معرفی کند و نقش و بافت فرهنگی را باید مورد توجه قرار داد.

یکی از انتقادهای مهم در نظریه نسل‌ها، فاصله ۱۵ تا ۲۰ ساله بین اعضای یک نسل است. در این فاصله اتفاقات اجتماعی، سیاسی و فرهنگی گوناگونی رخ می‌دهند. این فاصله سنی همچنین موجب ظهور و بروز ویژگی‌های شخصیتی متفاوتی در یک نسل می‌شود، چنان‌که برخی افراد نسل آلفا در حال سپری کردن دوران کودکی و ورود به مدرسه‌اند، برخی در دوران نوجوانی هستند، و برخی دیگر هنوز متولد نشده و یا تازه متولد شده‌اند. مسلماً نمی‌توان همه این افراد را تحت یک دسته‌بندی قرار داد و بیان چند شاخص یا ویژگی کلی برای همه افراد یک نسل خطای منطقی بزرگی به حساب می‌آید؛ به‌خصوص در مورد نسل آلفا که برخی از آن‌ها هنوز متولد نشده‌اند و جهان نیز در شرف حوادث و تحولات ناشناخته و گوناگونی است.

صرف نظر از فاصله سنی بین افراد یک نسل، حتی با فرض نبود فاصله سنی، چگونه می‌توان همه افراد هم‌سن در یک نسل را با یک سلسله ویژگی و تحت عنوان تنها یک دسته‌بندی واحد نام‌گذاری کرد؟ برخی نظریات شخصیتی که در روان‌شناسی افراد را در یکی از دسته‌بندی‌های شخصیتی قرار می‌دهند، با مشکلاتی مواجه شده‌اند

۱ نسل Z و آلفا در دیدگاه جامعه‌شناختی غربی، از لحاظ زمانی با نسل زد و آلفا در ایران متفاوت است. تغییر و تحولات جهانی و فناوری در کشور ایران نسبت به سایر کشورهای صنعتی و توسعه‌یافته با تأخیرهای قابل توجهی گسترش یافته است. فناوری‌های دیجیتال، اینترنت، ارتباط‌های مجازی، برنامه‌های اجتماعی و تعاملی، هوش مصنوعی و آموزش‌های مجازی، با تأخیر قابل ملاحظه‌ای وارد کشور ایران می‌شوند و هنوز توسعه کامل و فراگیری کسب نکرده‌اند. لذا نمی‌توان انتظار داشت نسل Z و آلفای ایران دقیقاً همان ویژگی‌ها و خاصه‌های نسل‌های مشابه در جوامع غربی را داشته باشند.

۲ دسته‌بندی نسل‌ها در جامعه‌شناسی غربی بر اساس اتفاقات جامعه جهانی، به‌ویژه اتفاقات جامعه آمریکا، تدوین شده است. مثلاً جنگ جهانی اول و دوم، اتفاقات جنگ سرد، اتفاقات سیاسی، حتی انتخاب رؤسای جمهور در آمریکا و... در این دسته‌بندی مؤثرند. اگرچه چنین اتفاقاتی روی همه جوامع مؤثرند، اما هر کشوری به‌ویژه جامعه ایران از حوادث، اتفاقات و تحولات بومی خودش بیشتر تأثیرپذیر است. مثلاً در کشور ایران اتفاقاتی مثل بروز و ظهور انقلاب اسلامی یا وقوع جنگ تحمیلی بیش از بقیه عوامل خارجی روی نسل‌ها تأثیر داشته است.

ما شاهد پیدایش نسل‌هایی هستیم که تجربه حضور در جنگ را نداشته‌اند، یا نسل‌هایی که در دوران جنگ متولد شده‌اند و یا نسل‌هایی که پس از جنگ به دنیا آمده‌اند؛ اگرچه عده‌ای معتقدند شرایط اضطراب جنگ، انقلاب و نیازهای زمانه ممکن است هر فردی را تحت تأثیر قرار دهد و ربطی به ویژگی‌های یک نسل ندارد؛ همان‌گونه که در جنگ یا انقلاب اسلامی یا هر شرایط دیگر بقیه نسل‌ها، نظیر نسل خاموش، ایکس و... نیز تحت تأثیر قرار گرفته‌اند. بنابراین با توجه به تحولات بومی و متفاوت جامعه ایرانی نمی‌توان انتظار داشت ویژگی‌های نسل‌های ایرانی دقیقاً متناسب با نسل‌های سایر کشورها باشند.

۳ نتایج برخی از پژوهش‌ها که به مطالعات تطبیقی نسل‌ها در کشورهای متفاوت پرداخته‌اند نشان می‌دهند، بین نسل‌های متفاوت در فرهنگ‌های گوناگون تفاوت زیادی وجود دارد. به‌ویژه برخی پژوهش‌ها به تفاوت فرهنگی نسل ضد و آلفا در کشورهای مختلف پرداخته‌اند. پژوهش جالبی از مقایسه نسل آلفای آمریکایی و ژاپنی نتیجه گرفت، نسل آلفا در فرهنگ آمریکایی فردگرا و به دنبال استقلال است، در حالی که در فرهنگ ژاپنی جمع‌گرا و هماهنگ با گروه محسوب می‌شود. یا در فرهنگ آمریکا، تأکید بیشتری بر خلاقیت و استقلال فردی می‌شود، در حالی که در ژاپن، نظم و انضباط، و احترام به بزرگ‌ترها از اهمیت بیشتری برخوردار است.



و گاهی افرادی را می‌بینیم که از هر تیپ شخصیتی ویژگی‌هایی دارند و لذا نمی‌توانیم به شکل دقیق بگوییم فرد از نظر شخصیتی به کدام گروه و دسته تعلق دارد. برای مثال، در آزمون‌های شخصیتی جان هالند، آزمون دیسک، آزمون شخصیتی مایرز و بریگز، و... این مشکل به خوبی دیده می‌شود.

در آزمون‌های شخصیتی مذکور، حداقل افراد را در دسته‌بندی‌های ۶، ۴، ۱۶ گانه و... قرار می‌دهند، اما باز افرادی پیدا می‌شوند که از تیپ‌ها و شخصیت‌های گوناگون و حتی متضاد رفتار و ویژگی‌های متفاوتی را دارا هستند و به قول خودشان حد میانه را دارند و میانه‌گرا نامیده می‌شوند. حتی چنین افرادی با تکرار آزمون نتایج متفاوتی را نشان می‌دهند. لذا نمی‌توان خصوصیات مشخصی به تمامی افراد یک نسل نسبت داد و مسلماً افراد زیادی در این نسل‌ها چنین خصوصیتی را نخواهند داشت.

یکی از مسئله‌های مهمی که در نظریه نسل‌ها مورد بی‌توجهی قرار گرفته، بلوغ و بحران هویت است. در پدیده بلوغ گاهی شاهد به‌وجود آمدن رفتارهای افراطی و بی‌ثباتی در فرد هستیم. چنین رفتارهایی، به دلیل بحران بلوغ، ممکن است در آینده دستخوش تغییر و تحول شود. مثلاً در دوره نوجوانی ممکن است فرد بسته به نوع زمینه خانواده و فرهنگ رفتارهای افراطی در زمینه ورزش، ارتباطات، بیرون رفتن از منزل و یا به دلیل در دسترس بودن وسایل دیجیتال، بیش از حد از آن‌ها استفاده کند.

همچنین با بروز و ظهور بحران هویت، جست‌وجوگری و کنکاش نوجوان افزایش می‌یابد و او برای پیدا کردن پاسخ سؤال‌های وجودی‌اش، از بسترهای فضای مجازی، اینترنت و شبکه‌های اجتماعی استفاده می‌کند. در حقیقت بحران هویت در دوره جوانی و نوجوانی در سایر نسل‌ها هم اتفاق افتاده، اما در نسل‌های کنونی، به‌ویژه نسل ضد و آلفا، امکانات، تجهیزات و فناوری‌های امروزی شکل تحولات و تغییرات را متحول کرده است. این فناوری موجب شده است سرعت تغییرات شدت بیشتری پیدا کند.

اینکه افراد زیادی را صرفاً بر اساس نگاه فناورانه در یک قالب قرار دهیم، نگاهی ساده‌انگارانه در تحلیل رفتار انسانی است. نظریه نسل‌ها، با تقسیم‌بندی افراد به گروه‌های سنی مشخص، گاهی اوقات تفاوت‌های فردی و تأثیر عوامل اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی (عواملی مانند طبقه اجتماعی، جنسیت، نژاد، فرهنگ و تجربه‌های فردی که در شکل‌گیری شخصیت و رفتار افراد نقش مهمی دارند) را مورد بی‌توجهی قرار داده است.

جنسیت، هویت نژادی و قومی، فرهنگ که شامل ارزش‌ها، باورها، هنجارها و نمادهای مشترک یک گروه اجتماعی است، و تجربه‌های

شخصی افراد در طول زندگی، مانند تحصیلات، شغل، روابط و رویدادهای مهم زندگی، همگی نقش مهم‌تری در شکل‌گیری هویت و رفتار انسان‌ها دارند. این نظریه ممکن است به ایجاد کلیشه‌های نسل‌ها منجر شود و به تعمیم‌های نادرست درباره ویژگی‌های هر نسل بینجامد. همچنین با توجه به سرعت بالای تغییرات اجتماعی و فرهنگی، ممکن است ویژگی‌های مشخص‌شده برای هر نسل به سرعت منسوخ شود.

در نظریه نسل‌ها، ابعاد معنوی، اخلاقی و مذهبی نسل‌ها مورد بی‌توجهی قرار گرفته‌اند، در صورتی که گرایش‌های معنوی، مذهبی و اخلاقی در نسل‌ها، حتی اتفاقات و پیامدهای آن تأثیرات خاصی دارند و حتی نگرش‌های مذهبی و معنوی در پیامدهای مشابه در یک نسل در کشورهای گوناگون، تأثیرات متفاوتی می‌گذارند. مثلاً نقش مذهب و معنویت در انقلاب ایران و حتی جنگ تحمیلی نسبت به انقلاب‌های دیگر در جهان و یا جنگ‌های جهانی، آثار متفاوتی روی نسل‌ها داشته است.

علاوه بر این، ابعاد وجودی، فرهنگی، اجتماعی، عاطفی و روان‌شناختی، ابعاد شناخته‌شده انسانی هستند و لذا نمی‌توان افراد یک نسل را صرفاً از یک بعد و منظر شناسایی کرد. ضمن اینکه انسان‌ها ابعاد ناشناخته دیگری نیز دارند که به سادگی نمی‌توان آن‌ها را شناسایی کرد. مثلاً بروز جنگ‌های جهانی اول و دوم را نمی‌توان صرفاً به تحولات اجتماعی یا غریزه پرخاشگری انسان‌ها نسبت داد و لازم است به عوامل ناشناخته وجود انسان‌ها در بروز چنین پدیده‌هایی نیز توجه کرد.

تقسیم‌بندی نسل‌ها بر اساس فناوری و دست‌ساخته‌های انسانی، و حتی اتفاقات سیاسی و اجتماعی، علاوه بر ساده‌انگاری، نگاهی توهین‌آمیز و مادی‌گرایانه به انسان است. در این نگاه به قابلیت‌های انسانی و ارزش‌های اجتماعی، فرهنگی و معنوی انسان‌ها بی‌توجهی کرده‌ایم. در حقیقت با چنین نگاه غیرعزتمندانه‌ای به انسان، شخصیت تمامی انسان‌ها و نسل‌های گوناگون انسانی را تحت سلطه و مقهور فناوری و دست‌ساخته خود انسان در نظر گرفته‌ایم.

در نگاه روان‌شناسی انسان‌گرایانه، انسان بدون هیچ قید و شرطی، صرفاً به دلیل انسان بودن، ارزشمند است و در فرهنگ الهی و معنوی، انسان به دلیل اینکه روح الهی در وجودش دمیده شده، بدون هیچ قید و شرطی ارزشمند است. لذا نگرش‌های مادی‌گرایانه صرف، و اینکه وجود انسانی را تنها تحت تأثیر چنین عاملی بدانیم، باعث می‌شود از سایر ارزش‌های انسانی غفلت ورزیم و ارزشمندی انسان را تقلیل دهیم.

تأکید مربیان، مشاوران، معلمان و والدین روی نظریات نسل ضد و آلفا، به‌ویژه نسل آلفا، این باور را در والدین و همگان ایجاد می‌کند که تمامی افراد این نسل چنین هستند و میزان انتظارات آنان را دستخوش تغییرات نامناسبی می‌کند و باعث سردرگمی، یاس، ناامیدی، و تسلیم دست‌وپا بسته آنان در برابر چنین نظریه‌پردازی‌های یک‌بعدی می‌شود. چنین نظریاتی، صرف نظر از درست یا نادرست‌بودنشان، گاهی کارکرد مناسبی در جامعه ندارند و می‌توانند نگاه جعلی و



“

یکی از وظایف والدین، مربیان و مشاوران نقد و بررسی نسل Z و آلفا برای نوجوانان است تا نوجوانانی که در دوران بحران هویت هستند، هویت خویش را تنها بر پایه چنین دیدگاه‌هایی و یک بعدی بنا نکنند

”

می‌کنند. همچنین افرادی که در این زمینه از فناوری به شکلی افراطی و نامتناسب استفاده می‌کنند، توجیهی برای خود پیدا می‌کنند و باوری اشتباه را در ذهن خود پرورش می‌دهند. آن‌ها به خیال خویش این دیدگاه علمی را برای توجیه رفتار خویش به خدمت می‌گیرند که ما فرزندان نسل Z یا آلفا هستیم. لذا یکی از وظایف والدین، مربیان و مشاوران نقد و بررسی نسل Z و آلفا برای نوجوانان است تا نوجوانانی که در دوران بحران هویت هستند، هویت خویش را تنها بر پایه چنین دیدگاه‌هایی و یک بعدی بنا نکنند.

۱۲

نظریه نسل‌ها از نظر پژوهشی بیش از سایر عوامل با محدودیت‌ها و اشکالاتی مواجه شده است. اولین مشکل در این نظریه تعریف مبهم و متغیر از مفهوم نسل است. مرزهای بین نسل‌ها به صورت دقیق و جهانی تعریف نشده‌اند و بین پژوهشگران در این مورد اختلاف نظر وجود دارد.

دومین مشکل تغییرات سریع فرهنگی و رشد خرده‌فرهنگ‌ها درون فرهنگ‌هاست. با توجه به تغییرات سریع فرهنگی و اجتماعی، مرزهای نسلی نیز به سرعت تغییر می‌کنند و این امر باعث پیچیدگی در تعریف و شناسایی نسل‌ها می‌شود.

سومین مشکل پژوهشی نادیده گرفتن تفاوت‌ها و تنوع فردی است. این نظریه اغلب افراد یک نسل را در قالب ویژگی‌های کلی و کلیشه‌ای قرار می‌دهد، در حالی که تفاوت‌های فردی و تنوع فردی در هر نسلی بسیار زیاد است.

چهارمین مشکل پژوهشی دقت پایین و اعتبار و پایایی اندک روش‌های تحقیق و ابزارهای اندازه‌گیری در پژوهش‌های مرتبط با نظریه نسل‌ها و سنجش دقیق تفاوت‌های بین نسلی است.

و پنجمین مشکل «عمومی‌سازی نتایج» است. تحقیقات نظریه نسل‌ها در مناطق خاص و در کشورهای معدودی انجام شده‌اند و غالباً هم نتایج آن‌ها به صورت کلی و برای همه افراد یک نسل در جهان تعمیم داده شده است؛ در حالی که این تعمیم ممکن است همیشه دقیق نباشد.

منابع

۱. فراستخواه، مقصود (۱۳۹۳). تاریخ هشتاد ساله دانشکده فنی دانشگاه تهران. نشر نی. تهران.
2. it.wikipedia.org
3. Giddens, A. (1991). Modernity and self-identity: Self and society in the late modern age. Stanford University Press.
4. Rosenberg, Matt (2024). "Generational Names in the United States." ThoughtCo, thoughtco.com/names-of-generations-1435472.
5. Smith, C. (2000). Millennials Rising: The Next Great Generation. Booklist, 97(1), 40-40.
6. Tulgan, B. (2016). The great generational shift: The emerging post-boomer Workforce. New Haven, CT, United States, Rainmaker Thinking, Inc.
7. Twenge, J. M. (2006). Generation me: Why today's young Americans are more confident, assertive, entitled—and more miserable than ever before. Simon and Schuster.

۱۱

گاهی نظریه نسل‌ها، به‌ویژه دیدگاه‌های نسل Z و آلفا، به راحتی مورد استقبال و توجه نوجوانان و جوانان قرار می‌گیرد و توسط آنان تبلیغ می‌شود. گسترش چنین دیدگاه‌هایی در نوجوانان آسیب به مراتب بیشتری را برای آنان خواهد داشت. برخی از نوجوانان امروزه به راحتی خود را عضوی از نسل آلفا می‌دانند و هویت و خویش‌نشان را بر اساس ویژگی‌های کلی و جهانی این نسل تعریف می‌کنند. آنان به گونه‌ای افراطی به دنبال جهانی شدن، به‌روزرسانی و تقلید از هویت‌های بیگانه هستند و به راحتی از هویت واقعی خویش دور و به نوعی با خویش‌نشان و فرهنگ اصیل خویش بیگانه می‌شوند.

نوجوانان دیگری که بر اساس تربیت متفاوت و سالم خود تحت سیطره چنین فناوری‌هایی قرار نگرفته‌اند، گاهی خود را نامتعارف و نامتعادل می‌بینند و احساس ارزشمندی و توانمندی آنان در معرض خطر قرار می‌گیرد. گاهی آنان با فشار همسالان و جامعه، سردرگمی و دوگانگی هویتی را تجربه

